

CIJENA lista: U pretplati za čitavu god. K 86 —, za polugodište K 48 —, tromjesečno K 30 —, mjesečno K 10 —, u maloprodaji 12 fil. pojedini broj OGLASI primaju se u spravi lista trg. Cuztoza 1

HRVATSKI LIST

Izlazi svaki dan u 5 sati ujutro.

HRVATSKI LIST* izlazi u nakladnoj kući JOS. KRMPOTIĆ u Puli trg. Cuztoza 1. Uredništvo: Slobodna ulica br. 24. — Odgovorni urednik JOSIP HAIN u Puli. — Rukopisi se ne vraćaju. Čak. rač. aus. post. štod. 26.795.

Broj 936.

Godina IV.

U Puli, četvrtak 11. travnja 1918.

RATNI IZVJEŠTAJI:

Austro-ugarski.

Beč, 10. (D. u.) Službeno se javlja: U području ušća Piave izjaloviše se poduzeća talijanskih nasrtajnih četa. — Poglavica generalnog stožera.

Njemački.

Berlin, 9. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja: Zapadno bojište: Medju Armentieresom i kanalom La Basse napadamo poslije jake pripreme vatrom iz topova i bacala mina engleske i portugalske položaje, te osvojismo prve neprijateljske linije. Zaroblismo oko 6000 momaka, te zaplijenismo oko 100 topova. Na bojnjoj se fronti razvise na obim stranama Somme žestoki topovski i uspješni pješadijski bojevi. Na južnom brljegu Oise bacismo neprijatelja natrag preko kanala Oise-Aisne i medju Folembrayem te Brancourtom. — Istok: Finska: Naše čete, koje se iskrcaše u Hangoe, zaposjedoše poslije kratkog boja sa oružanim bandama kolodvor Karis. — Ukrajina: Poslije boja bio je Harkov dne 8. t. mj. uzet. — Ludendorff.

* Francuski izvještaj 8. popodne: Jaka djelatnost obostranog topništva na mnogobrojnim mjestima fronte. Sjeverno od Montdidiera, izmedju Montdidiera i Noyona nikakvih okrčaja pješadije. Na lijevoj obali Oise amo tamo prekinuta topovska vatra. Promaknute su se francuske čete po danom nalogu povukle na izgradjene položaje. Jugozapadno od La Bassea, u šumi od Coucy-a i na jugu od Coucy-le-Chateau njemačke su čete, koje su bile neprestano pod francuskom topničkom vatrom, pretrpjele ovim poduzećem velike gubitke. Na sjeverozapadu od Reimsa izjaloviše se dva ispada. Drugi njemački napadni pokušaji protiv malene straže u smjeru na Les Eparges, vodjeni od Reillou i sjeverno od Bonhomme nijesu imali više nikakva uspjeha. U ostalom je noć mirno protekla.

9. na večer: Sjeverno od Montdidiera opstrijeljavalu je neprijateljsko topništvo više točaka našeg položaja. U predjelu Haugard en Sauterre spriječavala je našu vatra, da se njemačka navala razvije iz jaraka. Suzbijismo njemačku navalu zapadno od Noyona. U odsječku Pietremande, na lijevom brljegu Oise otkud dokad topovski bojevi. Naše baterije pucahu na neprijateljska okupljanja četa u predjelu Coucy-le-Chateau te ih raspršise. Sa ostale fronte nema da se javi o nikakvom važnom događaju. — Izvještje istočne vojske od 8.: Zapadno od Vardara je grčka ophodnja raspršila bugarski odjel. U zavoju Cerne je vlastito odličenje provalilo u neprijateljske položaje i uništavalo. Engleski letjaci nabacili su bombama skladišta u Kokari, jugoistočno od Serresa.

* Engleski izvještaj 8. u jutro: Danas je rano neprijateljsko topništvo razvilo veliku djelatnost na fronti, koja se proteže od Kanala La Basse do južno od Armentieres-a. Osim neprijateljskog opstrijeljavanja kod Villersa, Broteneaux-a i Horlicourta i Abbaya, na engleskoj se fronti nije ništa osobita dogodilo.

9. u jutro: Iza oštrog opstrijeljavanja naših položaja od kanala La Basse do u predjelu Armentieres-a, napadoše jake neprijateljske sile engleske i portugalske čete, koje su držale ovaj odsječak naše fronte. Pogodovan gustom maglom, koja je onemogućivala opažanje, prokrcio si je neprijatelj put u alijirske položaje kod Neuve Chapelle, Fouquissarta i Les Mottes Fermes. Iza žestokog boja, koji je trajao čitav dan, uspjelo je neprijatelju, te je potisnuo portugalske čete u centrumu, a engleske čete na bokovima na rijeci Lys, medju Estairesom i Bac St. Maurom. Držimo naše položaje na obim bokovima kod Givenchyja i Fleurbauxa. Kod ovih se je mjesta vršila žestoka borba. Neprijatelj bje suzbit. Neprijatelj je osvojio Richebourg, St. Voart i Laventie. Na čitavoj ovoj fronti traju dalje teški bojevi. Južno od Arrasa vršise se tijekom dana na engleskoj fronti samo maleni bojevi, za kojih učinismo nekoliko zarobljenika.

* Talijanski izvještaj od 9.: U kotlini je Asiaga naša vatra prouzročila eksplozije i požar u neprijateljskim linijama. Na visini od Fagaze opstrijeljali smo i potopili neprijateljske ladje. Izmedju Salgareda i Zeusona odgovorili smo uspješnim salvama na živahnu puščanu vatra neprijatelja. Sa ostale fronte ništa važnoga. U okolici od Santa Lucia i Piave neki je letjamac srušio neprijateljski aparat.

* Slavenski kongres u Rimu. Po novinskim vijestima se je 8. o. mj. sastao u Rimu kongres slavenskih naroda iz Austrije.

* Iz Rumunjske. Prema vijestima iz Jassija, zaključio je Besarabski zemaljski sabor, da se Besarabija ina spoji sa Rumunjskom.

Engleski državnici o vojničkom položaju.

London, 9. (D. u.) U izjavi danoj u gornjoj kući, Curzon je govorio o njemačkoj ofenzivi i rekao, da je ministarstvo već poduzelo potrebne korake te nadomjestilo gubitke. Pojačanje se je bez oklijevanja poslalo preko Kanala i to do 30.000 momaka. Gubici su na topovima i ratnom materijalu bili znatni, ali svakako ne tako veliki, kao što se tvrdi u neprijateljskim izvješćima. Ministar za municiju osigurava nas, da mu je moguće bez ikakve muke, da odmah nadomjesti sve gubitke. Daljnji smo korak učinili te smo se odmah obratili na dominije i na Indiju, od kojih smo dobili vatreni osokoljujući odgovor. Obratili smo se na našeg velikog saveznika preko Oceana te je Wilson odmah odgovorio sa plemenitom pripravnosću, koja nadvisuje naše očekivanje glede brojka. Konačno, daljnji je korak što smo u sporazumu sa našim saveznicima uredili jedinstveno vodstvo alijirskih bojnih sila na području operacije. Neprijatelj je svjestan, da je ravnoteže sila na zapadnoj fronti za njega sada povoljnije nego će ikada biti, zato će nizom bitaka u nakani, da izvojski odlučujuću pobjedu. Na to ga tjera gospodarstveno stanje Njemačke, a još više Austro-Ugarske, iznemoglost i ratna umornost svojih glavnih saveznika te spoznaja, da će svakim mjesecom prispjeti sve više američkih četa na bojište. Hoće dakle da bez obzira na ljudske žrtve iskoristi momentano unosni položaj. Ta kriza može da traje još nekoliko sedmica i mjeseci te trajati do u petu ratnu godinu, ali se naš plan ispunjuje time, da će rat obuhvatiti i godinu 1919. Vlada bi se slabo zadovoljila njezinom dužnosću, kad bi bila spokojna sa dosadašnjim rezultatima. — Tako je došlo do glasovanja zakona o nadopunjivanju momčadi.

London, 9. (D. u.) Reuterov ured javlja: U donjoj kući držao je Lloyd George govor o položaju na zapadnoj fronti te o predlozima dopunjenja momčadi te medju inim kazao: Mi stupamo sada u najkritičnije doba toga strašnoga boja. Sudbina države, Evrope i slobode svega svijeta ovisi od uspjeha, s kojim mi najzadnji napadaj odbijamo. Lloyd George bavio se zatim okolnostima, koje su dovele sadašnjemu vojničkom položaju, te navodja: Akoprem je već znatni broj njemačkih divizija sa istoka na zapad promaknut i uprkos nekoj austrijskoj potpori, bili su Nijemci početkom boja na infanteriji nešto slabiji, na artiljeriji slabiji, na kavalteriji znatno slabiji i nedvojbeno znatno slabiji u zračnom boju. Oni su međjutim imali početnu prednost napadaja, oni su znali, gdje su htjeli napasti, te su imali prednost jedinstvenoga višega novoprijedništva i suboga maglovitoga vremena. Neko vrijeme bio je položaj kritičan, kakva je neprijatelj prodro izmedju 3. i 4. engleske armije, ali je izvršno držanje naših četa opet uspostavilo svezu medju obim armijama. Vojni kabinet smatrao je potrebnim, zapovjednika 5. armije, Gough-a, iz polja otpozvati, dokle se ne ispitaju činjenice.

Lloyd George je istaknuo s toplim priznanjem učestvovanje francuskih rezervi. Glavna namjera njemačke vojske, da odijeli engleske čete od francuskih, nije se dosada posredila, i mi bismo se ljuto ogriješili, kad bismo precijenili težinu te namjere. Kabinet je poduzeo sve korake, da dopremi pojačanja. Sto se tiče engleskih gubitaka, nije ih se moglo dosada još točno ustanoviti, ali Haig izjavljuje, da su njemačke tvrdnje potpuno nemoguće. Radi se o tome, da se uzdržimo sve do kraja, pri čemu će nas Amerika pomoći. Ministar-predsjednik objašnjuje na to zakon o nadopunjivanju momčadi, po kojemu se vojnička dob proteže do 50 godina odnosno kod ljudi s osobitim sposobnostima do 55 godina, a vojnička dužnost i na Irsku. Vlada kani da zatraži bezodvlačno od parlamenta autonomiju za Irsku. Lloyd George je žalio, da vlada mora

predložiti tako radikalne mjere, te svršio: Ako hoćemo da izbjevnemo dugotrajnom ratu, onda moramo pobijediti u ovoj bici, te uložiti sva pomoćna sredstva.

Iza Lloyd Georgea je Asquith izjavio, da položaj alijiraca nije dosada nigda bio tako ozbiljno ugrožen. Jedini je spas u najvećem naprezanju sila. Kuća će doprinijeti svaku žrtvu, da spasi svijet pred strašnom katastrofom, koja ga je sada zadesila. Govornik pozivlje nato kuću, da u tom smjeru raspravlja zakonskom predlogu.

Irski nacionalista Devlin predlaže, da se debata odgadjja, te izjavio, da je ljudjački tražiti od Irske vojnu obvezatnost. — Lloyd George je zamolio, da se odbije predlog. — Dillon, novi predsjednik Irske stranke, podupirao je predlog Devlina, te zapitao Lloyd Georgea, da li je ikogjeg irskog zastupnika zapitao prije nego se je nato odlučio. Nakon raspravljanja Devlinovog predloga, vlada je predložila konac diskusije, koji je bio prihvaćen sa 310 glasova protiv 85. Devlinov je predlog bio zabacjen sa 322 glasa protiv 60, te se je nastavilo prvo čitanje zakona.

London, 9. (D. u.) Reuter. O američkoj vojničkoj pomoći rekao je Lloyd George u donjoj kući sljedeće: U Americi se vježba velik broj vojnika. Saveznici su očekivali, da će u proljeću imati u Francuskoj veliku američansku vojsku, ali je vježbanje ovih vojnika trajalo duže nego se je u početku mislilo. Ako Amerika hoće da one divizije usavrši, to će biti nemoguće, da ove čete u znatnoj jakosti sudjeluju kod ove bitke, premda bi ova bitka mogla u ovom ratu odlučiti. Stoga su ponajprije Bakeru, a poslije Wilsonu bili učinjeni stanovitvi predlozi. Lloyd George je rekao pri koncu svog govora: Kad bi ovu bitku izgubili, ne bi time svršio rat, jer dok vodimo rat na moru, ne ćemo prihvatiti nikakvog njemačkog mira. No, ako pobijedimo u ovoj bici — što ja i vjerujem — to je sudbina prustva zapečaćena. Kod utemeljivanja uvednja vojne dužnosti u Engleskoj, rekao je Lloyd George ovo: Borba, u kojoj se nalazimo, je baš toliko, a moguće i više irska, negoli engleska. Irska je putem svojih zastupnika glasovala za rat i podupirala rat. Amerika se nalazi u ratu; tamo ima više Iraca nego u Engleskoj, a oni su podvrženi vojnoj dužnosti. Irski u Engleskoj i u Kanadi su također podvrženi vojnoj dužnosti. Namjerava se, da se zakon o vojnoj dužnosti u Irskoj uvede pod istim uvjetima, kao i u Engleskoj.

Amsterdam, 10. (D. u.) Prema "Algemeen Handelsblad" javlja dopisnik "Manchester Guardian" izuzevši odobravanje, što ga je žnjeo Lloyd George, kada je govorio o vojsci u Francuskoj, o prijateljstvu Francuza i o junaštvu Wilsona, nije nijedna točka njegovog govora pobudila u kući oduševljenja. Kuća je ostala rezervirana, te je šuteći slušala prvi dio govora, koji se je ticao položaja na zapadnoj fronti. Kada je ministar-predsjednik govorio o proširenju vojne dužnosti na Irsku, raspoloženje se je u kući promijenilo. Jedan je dio glasno odobravao, dok se drugi dio jednako glasno priključio Williamu O' Brienu, koji je rekao, da je to isto, kao i naviještenje rata Irskoj. Nacionaliste nijesu htjeli, da dalje slušaju ministra-predsjednika, ni onda, kada je počeo da govori o važnom pitanju irskog "home rule". Neki je zastupnik doviknuo: "I ovo ste mogli pridržati za sebi!" Činilo se je u tom času, da se u ovom poviku odražava raspoloženje kuće. Pošto je Asquith sa uspjehom kušao, da ublaži azdraženo raspoloženje, nastavljala se je sjednica nešto mirnije. Irski su nacionaliste dali jasno izraza svojoj volji, da hoće uvijek nastupiti proti zakonu. Već kod prvog glasovanja raspolagali su oni sa preko 80 glasova

Iz Rusije.

Berlin, 9. Dr. Hans Vorst, suradnik "Berliner Tagblatt", iznosi različite informacije o mogućnostima u Rusiji. On kaže, da su se od svih ruskih stranaka jedino boljševici — a ni ovi svi — zaozili za prihvatanje mirovnih uvjeta. "Smije se u ostalom — svršava Vorst — primjetiti, da važna rezolucija moskovskoga kongresa, koje je tekst njemačkoj javnosti još uvijek nepoznat, označuje brestlitovski mir u najoštrijim izrazima kao nasilni mir. Iz ovoga stanja stvari izlazi ono čudno protuslovlje njemačke politike: Njemačka traži dobri odnosaj prema Rusiji, a sklapa mir, na koji, stišćući zube, pristaje samo jedna ruska stranka, boljševička". Ove podatke iznosi Vorst na temelju razgovora sa nekim delegatom Petrovim, koji je u Berlinu predao

ratiškacioni spis brestlitovskoga mirovnoga ugovora.

* Antantina nado. Talijanski ministar-predsjednik Orlando je iz talijanskog glavnog stana izdao progla na javnost, u kojemu, spominjući godišnjicu ustupa Udruženih država u rat, izjavlja da je pobjeda četvornog sporazuma stalna stvar time će čovječanstvo biti oslobođeno ispod nesnosnog jarma. Iz glavnog stana će Orlando otpuтовати u Francusku.

* Engleska vojska. Iz Londona se javlja, da je sa 229 proti 80 glasova bila u prvom čitanju primljena vladina osnova, koja se tiče nadomještanja momčadi. U debati je irski nacionalista Dillon izjavio, e bi bila ludost uvesti u Irskoj vojnu dužnost

Političke vijesti.

Što je sa austrijskim parlamentom?

Tako piše bečka „Information“, zgražajući se nad neradom austr. pučkog zastupstva. Niti delegacije nijesu još sazvale, premda mnoga, važna pitanja čekaju na rješenje. Zastupnička se je kuća rastala u znamenju poljačke krize, koja do danas nije odstranjena. Grof Czernin nije pred svojim odlaskom u Bukarešt govorio niti sa jednim poljskim političarom. Medjutim je češka kriza bila pooštrena poznatim odlomkom Czerninovog govora. Češki članovi gospodske kuće, koji su se dosada držali rezervirano, odlučili su, da stupe u odlučnu opoziciju na čitavoj liniji, toliko proti zajedničkoj, kao i proti austrijskoj vladi. Moguće je, da će Poljaci, Cesi, Slovenci i Hrvati jedinstveno nastupiti, te da će i njemački socijalni demokrati zauzeti svoje načelno opozicionarno stanovište. Unutrašnja politika narednih sjednica bit će određena isključivo od vanjske politike. Pogriješno bi bilo, kad bi se dozvolilo, da se mržnja i dalje povećaje. Čim prije se ova u parlamentu razbije tim bolje. Oluje čiste zrak.

Czerninov nazor o aneksiji.

„Národní Listy“ pišu u uvodniku: Aneksionisti se pozivaju na grofa Czernina i njegove korekture granica prema Rumunjskoj. Pangermanska „Tägliche Rundschau“ veli, da je grof Czernin sastavljao mirovni ugovor sa Rumunjskom po zdravom receptu Srednjeg Evropljanina Naumana, koji je najkrvavijim neprijateljem svih aneksija i veli: Ako si uzmem, što mi treba, onda to nije aneksija; grof Czernin si je uzeo što mu je trebalo, pa mu ni ne pada na um, da bi to mogla biti aneksija. Ali, veli list, u Evropi imade još jedna takva granica, posve slična karpatskoj, a to su Vogezi. Tamo ćemo si mi uzeti, što trebamo. Pri tom ćemo imati opravdanje grofa Czernina, da se kod takvih neznatnih korektura granica ne radi o aneksijama. Ne može biti govora o aneksiji Brieya, jer Briey ne postoji. Ne može se govoriti o aneksiji Belgije, kad Belgije nema, već samo Flandrija. Ne može u kratko biti govora o aneksijama, ako si netko uzme, što mu treba. Dakako. A kako je grof Czernin, kad nema aneksija, mogao reći, da se aneksijama njemačkim i mađarskim materama produžuje svjetski rat.

Solidarnost Čeha i Jugoslavena.

„Tagespost“ objavlja brzojavku, koju je zast. dr. Korošec iz Maribora poslao „Českom savezu“. Brzojavka glasi: „Puklo kud puklo, mi nećemo ostaviti na cjedilu interesa Njemačke“, rekao je grof Czernin načelnicima bečkog gradskog vijeća. Da narodi ne razmišljaju o ovim riječima, moralo se je medju nje baciti kamen smutnje. Što je njemačko-českom grofu draže, nego da njemački i mađarski narod nahucka proti Česima? To mu je uspjelo. Česki Svaz neka bude uvjeren, da će Jugoslaveni u žalosti i radosti vjerno ustrajati na strani češkog naroda u borbi za njegovu čast i opstanak. Tjesno jedni uz druge dovest ćemo našu zajedničku pravednu stvar do pobjede.

Svenjemački i Jugoslavenska manifestacija u Ljubljani.

Svenjemačko glasilo „Alldeutsches Tagblatt“ bavi se sa jugoslavenskom manifestacijom u Ljubljani, te dolazi do zaključka, da je danas čitava slovenska javnost puna mržnje proti Nijemcima, te da je zahtjev po Jugoslaviji vlasništvo sveukupnog slovenskog naroda. List zove sve Nijemce na borbu te kaže: „Njemački narod vodit će proti Jugoslavenima borbu bez milosrdja. Danas ne poznamo više jugoslavenskog pitanja, već samo jugoslavensku pogibao. Izjavljamo: ne poznamo više nikakvog popuštanja i uzmicanja, nikakvog trgovanja i kompromisa, niti jedne njemačke nrvice ne smijemo izgubiti na jugu, na putu do sinjeg južnog mora.“ — „Slovenec“ dodaje: U tome se slažemo sa Svenjemačima: s ljudima koji nas hoće uništiti, sa Svenjemačima, nikakvog kompromisa na putu do naše pobjede.

Jugoslaveni i jadranski problem.

U ožujskoj svesci žiriškog časopisa „Wissen und Leben“ izašao je jedan članak dra. M. Kosića, koji je trebao da izađe još u oktobru prošle godine. Radi aktualnosti mi donosimo jedan izvadak iz tog članka: „Sta traže Talijani i na čemu osnivaju svoje tražbine“ — veli se u tom članku — „Talijanski zahtjevi su ovo: 1. Potpuno gospodstvo bar nad jadranskim morem. Za to je potrebno, da budu sve ole važne vojničke točke na Jadranu u talijanskim rukama. Dakle ne samo Valona, radi potpunog osiguranja ulaza i izlaska kroz otrantsko tjesno nego cijela Istra, skoro sva ostrva, najvažniji dio Dalmacije i „protektorat“ nad jednom naročitom Albanijom. 2. Talijansko narodno ujedinjenje treba da se dovrši time, što će pod Italiju potpasti: Gorica, Trst, Rijeka, Zadar, naravno sa potrebnim ekonomskim i strateškim zaledjem. Ova dva glavna zahtjeva, oji tangiraju interese Jugoslavena, podupiru Talijani: istorijskim, etnografskim i strateškim razlozima. Što se tiče istorije, sve ide na to, da su ove jugoslavenske zemlje pripadale — rimskom „orbis terrarum“ od Mezopotamije pa do — Britanije! Dalje, la su ove zemlje dugo vremena bile kolonije njemačke republike. Jer isto tako je neosporno i to, da

je Dalmacija bila kolijevka sredovjekovne nezavisne hrvatske države, da je u njoj hrvatsko-srpska (slovenska) kultura od 14.—18. stoljeća doživjela svoje najsjajnije doba, te su zemlje dale jugoslavenskoj misli narodnog jedinstva najbolje borbe. oš slabije stoji sa etnografskim momentom. Prema popisu od god. 1910. bilo je u Dalmaciji Hrvata i Srba 610.669, a samo 18.028 Talijana; u Istri 224.400 Hrvata i Slovenaca, a 145.517 Talijana; u Gorici i Gradiški Slovenaca i Hrvata 155.039, a Talijana 90.119; u Trstu 59.974 Jugoslavena, a 118.959 Talijana. Dakle je u cijelom Primorju zajedno bilo 1.052.082 Jugoslavena, a — 372.623 Talijana. Sa talijanske strane iznosi duca Calona di Cesaro u jednom dopisu u „Journal de Geneve“, da austrijska jezična statistika, t. j. statistika, koja ne pita za materinski jezik, nego za „jezik saobraćaja“, ne može biti pouzdano mjerilo za etnografske prilike. Poštovani duca di Cesaro spominje slučaj sa Spljetom, gdje je pri reviziji općinskog popisa stanovništva, koju su tražili Talijani (općina je bila u rukama Hrvata) nadjeno 3000 Talijana, prema prvotnom broju 1000, ali duca di Cesaro ne spominje rezultat revizije u Trstu, gdje je talijanski municipij našao samo 37.000 Jugoslavena, a vladina revizija nadje čitavih 59.000.“ („Jug.“)

Poljaci i Czernin.

Svepoljački „Kurier Lwowski“ komentira govor grofa Czernina ovako: „Kao politička korupcija je Czerninov govor flasko. Grof Czernin zaklinje sve svece, da hoće mir, a iza lijevih riječi ruga se aneksionizmu, s kojim suglašaju samo „bezobzirni“ Nijemci. Nakloni Wilsonu, što služe kao ures govora, stoje u protuslovlju sa sadržajem čitavog govora te su u svakoj potankosti poricanje Wilsonovih zahtjeva. Grof Czernin nije pokazao niti političke spretnosti, kada je tako žestoko napao Čeha. Ova ofenziva neće naškoditi Česima, već će u parlamentarni krv donesti novi požar, te nije isključeno, da će goruće grede pokopati pod sobom mjesto Čeha njihove neprijatelje. Podnipošto nas ne žalosti, što u govoru nije bilo spomenuto poljačko pitanje. To dokazuje, da grof Czernin još nije posve izgubio osjećaja srama, da se je naročito iza mira u Brestu, gdje su ga uhvatili u nelstini, ugnuo „istinitojubivosti“, kako ne bi zašao u nove zapletaje. Uopće je govor grofa Czernina samo novi neuspjeh „genijalnog“ diplomata, čija genijalnost vodi Austriju uvijek u nove brige i sporove.“ („Slovenec.“)

Sastanak Jugoslavenskih zastupnika u Zadru.

„Slovenskim Narodu“ javljaju iz Zadra: Sa velikom se napetošću očekuje u Dalmaciji sastanak narodnih zastupnika i to onih na carjevinskom vijeću, kao i onih u zemaljskim saborima. Sastanak je sazvan za čne 13. o. mj. u Zadru. Program je toga sastanka sljedeći: 1. Diskusija o političkom položaju. 2. Ekonomičke i aprovizacione prilike u Dalmaciji. 3. Razna pitanja. Golemiim interesom očekiva dalmatinska narodna javnost dolazak predsjednika jugoslavenskog kluba, dra. Korošca. Veli se, da dr. Korošec ne će samo doći u Zadar, nego da će poći u Split, gdje će se izvršiti manifestaciono zborovanje za jugoslavensku stvar. U Zadru primit ćemo pročelnike jugoslavenskog kluba sa svom iskrenom ljubavlju. Split će pak pogotovo pokazati, da se sjeća svojih narodnih tradicija, te da si ih je svijestan. Na sastanak u Zadar doći će i oni dalmatinski zastupnici, koji tijekom vojne borave u Zagrebu.

Djelovanje češko-slovačke legije u Ukrajini.

Praški „Nár. Listy“ javljaju: Senzacionalne vijesti njemačkih listova, kako češke legije u Ukrajini robe i harače, te da su većinom bile zasužnjene, pokazale su se izmišljenim. Iz autentičnog izvora se javlja, da su češko-slovačke legije bile u svojoj ba proglašene dijelom francuske armade i otpremjene sa ostalom francuskom vojskom, koja se je nalazila u Ukrajini, dijelom preko Arhangelska u Francusku, a dijelom preko Vladivostoka u Ameriku. U Ukrajini nije ostalo nikakvih organiziranih čeških četa. Ako se u redovima boljševika nalaze bivši austrijski vojnici, to su razni neorganizirani elementi, koji pripadaju najrazličitijim narodnostima. Medju njima je takodjer mnogo Nijemaca, koji su se dali zavabiti od visoke plaće, 20 do 30 rubalja dnevno. Tako isto nije istinita vijest, da je zarobljen bivši urednik „Nar. Listy“ i organizator čeških legija Bogdan Pavlu. Isto tako nije istina, da su Nijemci zarobili 11.000 članova legije. Zarobljeno je samo nekih 100 Čeha, ali ti nijesu austrijski državljani, već državljani drugih država, češke narodnosti. Profesor Masaryk, o kojem su takodjer tvrdili njemački listovi, da se povlači Rusijom, nalazi se u Francuskoj.

Ovo ne nazivlje Czernin veleizdajom.

„Münchner Neueste Nachrichten“ pišu: Vodstvo njemačke slobodoumne stranke u Tiroškoj primilo je rezoluciju, u kojoj se medju ostalim kaže: „Nema nikakve nade, da Nijemci u Austriji izvojuju sebi dostojno mjesto. Nijemci nemaju nikakva razloga, da se i nadaže zalažu za državu, koja ih zanemaruje i potiskuje natrag; oni mogu mirno gledati, kako vodje Austrije potkapaju njezin temelj i ugrožavaju njezin opstanak. I mi ćemo se Nijemci, kao i Neniemci, ne obazirajući se na sudbinu Austrije,

brinuti samo za svoje sopstveno blagostanje“. I dok se Slaveni u monarkiji bore za svoje prirodno pravo opstanka, dotle Nijemci, uvrijedjeni, jer im se navodno ne podaje „dostojno mjesto“ (to će reći bezuvjetna nadvlada) kidaju eto — kako reče Czernin — i posljednju nit sa državnim idejom Austrije. „Živilo samoodredjenje“ je veleizdaja, dok „Hoch Hohenzolern“ to je izraz lojaliteta prema državi — Hapsburga! Velika je zbilja pravednost i mudrost austro-ugarskih ministara spoljašnjih poslova!

Jaz između Lenjina i Trockoga.

„Pester Lloyd“ javlja iz Stockholma: Kako se iz Petrograda javlja, ne postoji više jedinstvena sjeverna Rusija. Moskva i Petrograd čine dva posve nezavisna vladalačka centra. U Moskvi je čista boljševička vlada pod Lenjinom, koja je spremna provesti ustanove sklopljenoga mira, dok je Trocki u Petrogradu pošao putem, kojim je u svoje vrijeme išao i Kerenski. Jaz između Lenjina i Trockoga je nepremostiv. Trocki je zaustavljao britsku i francusku vojničku komisiju i poslanike Italije i Francuske pozvao iz južne Finske natrag. Zajedno sa komisijama imade se stvoriti nova vojska za borbu protiv Njemačke. Admiral Verderevski radi po nalogu Trockoga, da se uspostave veze Rusije sa saveznicima, te s onim ruskim krugovima, koji su dosad bili smrtni neprijatelji boljševizma. Trocki faktično marno radi, da privuče tako omražene prije gradjanske kadete. Miljukov je bio već dva put u Petrogradu i tajno vliječio sa Trockim, Verderevskim i engleskim poslanikom Buchananom. Ujedno hoće Trocki, da privuče i desno krilo socijalnih revolucionaraca, najžešće protivnike mira, pa vodja toga krila, Černov, isto pregovara sa Trockim. Koalicija Trocki-Miljukov-Černov zvuči gotovo nevjerovatno, ali u današnjoj Rusiji nije ništa nevjerovatno.

Amerika i Jugoslavensko pitanje.

„Rheinisch-Westfälische Zeitung“ donosi opširan dopis iz Berna, u kome se prikazuje sve stanje u antantli prema jugoslavenskom pitanju. Za shvaćanje u Americi u dopisu se navodi izjava srpskog poslanika u Parizu, dra. Vesnića, suradniku „Tempsa“. U toj izjavi, koju donose i najveći talijanski listovi, Vesnić veli: „Znam dobro, šta kažem, kad tvrdim, da predsjednik Wilson, američanska vlada, političke ličnosti i veliki organi javnog mišljenja drže, da se rat mora svršiti osnivanjem jedne jugoslavenske države, koja će moralno i materijalno biti dovoljno jaka, da se odupre novom zločinačkom udaru Njemačke protiv mira svijeta. Ona će naravno u tom biti pomagana i od drugih slavenskih država, od Češke i antantli sklone Poljske, kao i od drugih liberalnih naroda Evrope, a i od Sjedinjenih država“. — Vesnić veli, da drugačije ne može biti, kad se uvaži, da svaki dan stižu u Ameriku pojedinosi o patnjama Jugoslavena. Misija, koju je on vodio, razložila je Amerikancima sve jugoslavenske manifestacije za slobodu. Simpatije javnosti bile su jednodušne za stvar, koju je on zastupao. Na jednom zboru u Chicagu guvernener države Illinois je plakao, kad je slušao patnje, koje pod „Austro-Madžarima“ trpe ostali narodi. — „Zagrillili smo se kao braća — rekao je Vesnić — i to je bio spontani zagrljaj velike, jake američanske demokracije i jugoslavenskog naroda, koji je toliko prepatio samo zato, što teži za slobodnim životom.“ — Još je dodao: „Niko se više ne će radovati sporazumu između Jugoslavena i Talijana, izuzevši braću, koja su pod nogama njemačko-madžarskim. Ovaj sporazum bio je san čitavoga moga života, i nikad nisam očajavao za njegovo ostvarenje. Zdrav razum diktira jednima i drugima. Naši najbolji prijatelji ga preporučuju najiskrenije, dok naši neprijatelji rade protiv njega, i znaju zašto. Talijani, koji se nalaze pod austrijskim gospodstvom, pozdravljaju ovaj događaj sa istim oduševljenjem, kao i njihova braća u patnjama, Srbi, Hrvati i Slovenci. Svi će u njemu naći direktivu za svoje držanje; katolici u tom ne će biti manje odlučni od pravoslavni i muslimana. — Sudbina Rusije i Rumunjske otvorit će oči i onima, koji najviše oklijevaju, da uvide, da nema drugog života za potištene narode austro-ugarske monarkije, nego da svoju stvar nerazdvojno vežu za stvar saveznika.“

„Veleizdaja“.

Pod tim naslovom piše „Arbeiter Zeitung“: „Veleizdaja? Veleizdaja je ono, što se jednomu svidja kod drugoga. Ako bi na primjer engleski državljani Casement pokušao otkinuti Irsku od sjedinjenih engleskih kraljevina, onda će svaki dobar Nijemac u Njemačkoj i Austro-Ugarskoj smatrati to pothvatom za oslobodjenje irskog naroda, odobravati Casementu i želiti mu uspjeh. Englezi naravno taj pothvat nazivaju veleizdajom. Ali ako Masaryk, taj gadni, bezobrazni Masaryk, kako reče grof Czernin, misli po prilici isto sa českim narodom, to će mu opet odobravati Englezi i nastojati, da ga potpomognu. Za Austriju je to posve naravno veleizdaja i Austrijanci bi gospodina Masaryka kad bi im dopao u ruke, jednako objesili, kao što su Englezi dali ustrijeliti Casementa. Kraljevina Poljska bila je još dugo sastojina ruske države, kad se je zahtijevala od nje takozvana aktivistička politika i osudjivala nakana pasivnosti, naime da mirno sačeka završetak vojničkih operacija, jer da je to u korist Rusije. Kurlandijski baruni su već dugo prije brest-litovskog mira demonstrirali za odcijepljenje:

od Rusije, je li se je u tome vidjela kod nas veleizdaja, nevjera? Flamanci u Belgiji se upravo pozivaju, da provode odcjepljenje od Belgije. Zar mi to nazivamo veleizdajom? Da se tu radi o području, po neprijatelju zaposjednutom, ne mijenja ništa na stvari. Mi bi takodjer svakoga, koji bi se za vrijeme gospodstva Rusa u Galiciji, s njima sprijateljio, osudili kao veleizdajnika, pa tako i kažnjavamo svakoga, koji je u kakvoj vezi sa neprijateljem. Veleizdaja nije nikakav zakon, običaja, koji bi bio različan u svakoj zemlji, to je državni zakon, koji je u kreposti za svaku državu, u koliko je na korist odnosne države. Sto mi nazivamo zločinom, tiče li se nas, smatramo to, ako zadesi neprijatelja, dobročinstvom. Jednako je to i sa revolucijom. Revoluciju u neprijateljskoj zemlji želiti će svaka zaračena stranka, svaki će je pozdraviti, i ako li može, pripomoći, da dodje do nje. Ali naravno, da se ta tuđa revolucija mora tako civilizirati, da se zaustavi pred tuđim granicama. Ako li to zaboravi, onda eto „kuga“. Svaka ratujuća stranka želi, da prasne nezadovoljstvo radi dugog rata, ali naravno samo kod protivničkih naroda. Rat nalaže veselje radi svake nesreće, koja zadesi neprijatelja. Zato dobar patriot želi neprijatelju sve kuge: veleizdaju, revoluciju, ustanak, a da ne opaža naravno protuslovlje, što time legitimira jednake želje kod neprijatelja i kod sebe. Kad nebi licemjerstvo današnjih dana bilo tako veliko, rješavanje ovog protuslovlja ne bi bilo nikako lahko. Ali svakako da neka nijedne zemlje, gdje bi veleizdaja bila u takovom prometu, kao kod nas. Svaka narodnost čula je to od druge, svaka ju je podigla. Na čemu konačno počiva to općenito veleizdajstvo? Na to daje odgovor, da državni poredak, odnos narodnosti jedne spram druge i odnos naroda spram države nije u onoj formi, koja bi pogodovala jakom i dubokom razvitku naroda. Kad bi narodi jedni kraj drugih živjeli u samostalnosti, to bi bilo daleko spremniji, da žive jedni kraj drugih, a državi i narodu bio bi uštedjen teški konflikt, koji se zove veleizdaja“.

Iz slovenskog svijeta.

Jugoslavensko veče u Pragu, koje se nedavno održalo — kako javljaju „Narodni Listy“ — razvilo se u veličanstvenu manifestaciju česko-jugoslavenske solidarnosti. Hrvatska himna „Lijepa naša“ i slovenska „Naprej zastave“ pozdravljene su sa velikim oduševljenjem. Pozdravni govor govorio je zastupnik Klofač. Svečanu besjedu izrekao je spisatelj Černy, govoreći pri tom osobito o kulturnim silama među Hrvatima, Srbima i Slovencima. Sudjelovali su prvi umjetnici i odličnici češkog društva. Večer završila je himna „Hěj Slovani“.

Njemački bezobrazluk u slovenskim zemljama. Slovenski „Mir“ javlja, da njemački učitelji tituliraju slovensku djecu u školi sa: „Südslavische Hunde“, „Österreichs Verräter“, „Italienische Freunde“ itd. I žandari, taj najtvrdji stup austromadžarije, ne zaostaju za „prosvjetiteljima puka“ — njemačkim učiteljima.

Poljski klub. Iz Beča javljaju: Odsjek načelnštva poljačke pučke stranke zaključio je dne 7. t. m., da imaju zastupnici pučke stranke i dalje ostati u Poljskom klubu. U poljačkim političkim krugovima pripisuje se ovom zaključku velika važnost, jer nije prema tome nijedna građanska stranka priznala načela Svepoljaka za istup iz Poljskog kluba.

Velika javna skupština u Zametu.

„Primorske novine“ javljaju: U nedjelju 7. o. m. obdržavala se u Zametu javna skupština, koju je sazvao narodni zastupnik prof. Vjekoslav Spinčić. Prva je to skupština u Istri. Nijemila kiša kanda je htjela pomrsiti račune, ali uza svu kišu i nepogodu dohrlio svijet sa svih strana, a neke domoljubne gospodje dođjoše pješke čak iz Opatije. Sušak, Rijeka i okolica bili su u ljepom broju zastupani. Brzjavno pozvani jugoslavenski zastupnici ispričaše brzjavno svoje odsuće, jer ne moguše na vrijeme dobiti propusnica. U 2 i pol otvorio je narodni zastupnik Spinčić skupštinu, koja je protekla pod kišobranama, pa je za predsjednika predložio dr. Pošćića, nar. zastupnika na pokrajinskom saboru i odmah zamolio za riječ. U kratkom i jezgrovitom govoru ocrtla svoj zastupnički rad na carevinskom vijeću u Beču, sve tegobe oko aprovizacije i sve nepravde, što ih počinu vlada na istarskom pučanstvu. Oštro je kritizirao posljednji Černinov govor, kao i sav njegov rad. Pozvao je narod, da ustraje do konca na teškom putu do ujedinenja i potpune slobode. Jer veli: „Budemo li složni, postići ćemo naše ideale. Imajmo uvijek na umu našu lijepu riječ: „slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari!“ Oduševljeno mnoštvo zapjevalo je iza dovršenog govora „Ej Slovjeni...“, a jedna mu sestina Jugoslavenka, s lijepim, srdačnim riječima predala lovor-vijenac, urešen svim trim trobojnicama s natpisom: „Dičnom borcu za naše ujedinenje — sušačke i riječke Jugoslavenke“. Na lijepom se daru zahvali prof. Spinčić upravo s njemačkim oduševljenjem i svom toplinom srca. Zatim je govorio dr. Pošćić, koji je žarkom, poletnom besjedom govorio narodu iz srca u srce.

Rekao je, da smo mi Jugoslaveni već mnogo žrtvovali, prošli mnogo naše dragocijene krvi, a sve za drugoga. Pa kakva nam je zato bila plaća, što smo vijekove i vijekove bili vjerne slugе, robovi? Zator, konfiniranje, interniranje, vješanje i stotina drugih muka bila nam je nagrada, osim stotine hiljada naših žrtava, po svim frontama. Vrijeme je već, da jednom i za sebe nešto učinimo, nešto žrtvuemo, da za sebe već počnemo graditi veliku zgradu ujedinenje, nezavisnosti i slobodne države Slovenačca, Hrvata i Srba, da budemo u svojoj kući svoji gospodari. Spomenio je ugarsko-hrvatsku nagodbu te rekao: mislite li, da je tamo preko bolje? Nema gotovo časa, da ne krše Mađžari ove nagodbe. Po svim hrvatskim gradovima i selima grade pučke škole, podižu gimnazije i liceje, a mi ne možemo ni na svojoj zemlji otvoriti naše škole, jer za nas idu je motilka, a ne škola. Kad smo zatražili natpise u narodnom jeziku, rekoše: „šta će vam natpisi, ta vi ne znate ni čitati!“ Opet će podići možda i vješala, — već grade nekakove armature — ali mi se ne damo. I mi smo je poskupilo, a kamo ne će ljudski životi. Skrajnje je vrijeme, da se opametimo, da upregnemo sve sile za našu slobodu i jedinstvo. Uz burne poklike i pjesak završi svoj govor, a mnoštvo zapjeva „Lijepu našu...“.

Iza dva. Pošćića uze riječ dr. Juretić, riječki kapelan, koji pozdravi skupštinare u ime sušačko-riječke jugoslavenske omladine. Sokolio je narod, da ne gubi nade, pa će se i oni malodušni, a i oni zabljepljeni „velikom Hrvatskom“, dokora obratiti, vide li toliko oduševljenje i poštivnost svoje braće. Spomene žalosne prilike na našoj Rijeci, gdje Hrvat ne smije ni planuti, a Mađžari u crkvi pjevaju svoju himnu. Govoreći o nastojanjima Njemačca na Primorju, zaključio je svoj govor riječima Frankopana: „Veruj Nijemcu, kano zuncu zimsku“. Zatim je govorio dr. Oričić iz Opatije, pa je požutio, što ne vidi među skupštinarima narodne elite. Pozdravio je sestre Jugoslavenke i majke naše, koje su se probudile kao prava majka Jugovića, te bočre braću i sinove na borbu za slobodu. One neka se u svemu ugledaju u sestre Češkinje, pa je i sav jugoslavenski narod i njegovo predstavništvo pozvao, da radi rame o rame, bok uz bok, srce uz srce s braćom Česima, dok ne postignemo potpunu samostalnost i slobodu.

Na koncu pročitao dr. Pošćić rezoluciju, u kojoj se iskazuje povjerenje jugoslavenskim zastupnicima na carevinskom vijeću, potiče ih se, da nikako ne sustanu na započetom putu, dok ne postignu ideale postavljene 30. svibnja 1917., da u svemu rade u zajednici i slozi sa predstavništvom bratskog nam češkog naroda, da se Jugoslaveni nikada ni nikako ne daju poklepati. U rezoluciji se nadaše najodlučnije protestira protiv zadnjeg govora ministra Černina pred bečkim gradskim zastupstvom, u kojem napadla slavenske narode uopće, a češke vodje napose. S odobrenjem i nagovorom radnicima, na kojima će se temeljiti naša buduća slobodna demokratska Jugoslavija, zaključni konačno skupštinu. Uz pjesmu „... desnice si daše Slovenac, Srb i Hrvat“, razdijose se neki kući, a neki ostaše uz zastupnika, da još koju tu čuju.

Sestre Jugoslavenke sabraše 865 K u Jugoslavensku svrhu, a g. I. S., veletrževac na Rijeci, predao je na ruke narodnog zastupnika Spinčića 1000 K za siromake Istre, a 200 K za Družbu sv. Cirila i Metod. U svemu se dakle sabralo 2065 K. I na ždrijelu pokaza se junak tko jel!

Na skupštini vidjesmo i kastavskog načelnika Jelušića, dra. Matka Trinajstića, prof. Ribarića i više riječkih i sušačkih trgovaca, te nekolicinu gospode profesorskog zbora sušačke gimnazije. „A vi gospodo, — svršavaju „Primorske Novine“ — koji svaki dan prije slasnog objeda gojite visoku politiku, grijući se na prošetnom sunašcu i marno praatite ratne izvještaje, vi, kojima iz svakog džepa viri po jedna geografska karta, na kojoj dijele i režete svijet, uništavate države, uskrisivate carstva, gdje ste bili jučer, da uvećate narodnu manifestaciju? A kad riječima dižete revolucije, brižno se ogledavajući na sve strane, krv lijevate kano vodu i život ste spremni dati — riječima. A djelima? Ni jednog potpisa za deklaraciju nijeste bili kadri dati. „Prijateljske veze“, položaj vas je priječio, pa razne druge neprilike. Pa vi junaci na riječi, da ćete žrtvovati možda i krv, ako uztreba? Ili ste se bojali lišće? A što biste istom učinili pred olovnom kišom? Mislite li možda, da o tom nitko ne vodi računa? Varate se!“

Domaće vijesti.

Mjestna aprovizacija. Danas, četvrtak, mogu dignuti posjednici žute iskaznice 6 kg krunpira, i to u magazinima ulica Radetnice i Fondaco. — Posljednicima zemljišta, prednost imadu povrćeni bjegunci, prodavati će se stalbca za rasadivanje zelja i salate 100 komada po 1 krunu. Obratiti se je na posjed Kocičev, gdje se mogu kupiti i jaja za rasplod i to gušća po 4 K komad, račja i puranska po 3 K komad. — Radi preobilnog posla, koji se danomice množi, može biti upravitelj aprovizacije i odnosni činovnici na raspolaganje općinstvu jedino u radne dane i to od 10 do 11 sati prije podne i od 3 i pol do 4 i pol poslije podne. — U nekoj prodavaonici aprovizacije našlo se je

omot sa stanovitom svotom novca. Tko je iznos izgubio, neka se obrati na informacijski ured aprovizacije.

Potamnjenje prozora. Pozivom na razglas potpisnog od 2. listopada 1915. br. 411 g., 942-2-15 i naslednje, daje se do sveopćeg znanja, da će se svaki kućegazda prijaviti, koji od ponedjeljak 15. travnja t. g. iza 9 sata popodne ne bude propisno potamnio vlastitih prozora. — Pula, dne 29. ožujka 1918. — C. kr. tvrdjavni povjerenik: Hohenbruck v. r.

Koncert s predstavom, što ga priređuju maturantice hrvatske ženske učiteljske škole u Pazinu, bit će u subotu 13. travnja u dvorani „Narodnoga doma“. Za ovaj koncert uredjen je ovaj raspored: 1. Proslav, govori gdjica Marija Flego. 2. V. Zganec: „Zrasla mi je ruža“ (narodna popijevka iz Medjimurja), pjeva troglasni ženski zbor uz pratnju glasovira. 3. Smetana: Potpourri iz opere „Prodana nevjesta“, svira djački gudalački orkestar. 4. Dr. A. Harambašić: „Hrvatska pjesma“, deklamuje gdjica Nikica Matanić. 5. S. Santel: „Jugoslavenska beseda“, svira djački orkestar. 6. Fr. Dugan: „Troje proljeće“, pjeva ženski zbor uz pratnju glasovira. 7. Vjek. Rosenberg-Ružić: Finale (Saltarello) iz glasovirske sonate op. 10, udara na glasoviru gdjica Marija Trampuž. 8. I. pl. Zajc: Potpourri iz opere „Nikola Šubić Zrinski“, svira djački orkestar. 9. I. Krajev: „Kukavica“, vesela igra u 4 čina, pohrvaćeno sa slovenskoga jezika. Lica: Bara, gdjica Nikica Matanić, Reza, gdjica Marija Kurelić, Jelka, gdjica Marija Trampuž, Marija, gdjica Jelka Wrišcher, Stojanka, gdjica Vjera Defar, spela, gdjica Josipa Cop, Mara, gdjica Katica Škarpa, Dora, gdjica Anka Iskra. Čin se zbiva u malom gradu. — Ulazne cijene: I. red 5 K, II. red 4 K, III. red 3 K, stajanje 2 K, (djaci i vojnici 1 K na galeriji). Čisti prihod ide u korist pripomoćne zaklade hrvatske ženske učiteljske škole i u korist udova i siročadi palih istarskih vojnika. Darovi se primaju sa zahvalnošću. Početak u 8 sati na večer. — NB. Ulaznice moći će se unaprijed kupiti u četvrtak i u petak od 2—3 sata po podne, a u subotu od 10—11 i od 12—1 sat u hrvatskoj čitaonici.

Objava. U istočnoj Galiciji posluju opet: pošt. ured Germakowka za novčani saobraćaj; Losznio, Probuzna, Sienkow kod Radziechowa i Trembowla za saobraćaj omotima; Buszcyn za novčani saobraćaj i saobraćaj omotima u ograničenom opsegu; Bazar, Blicze Złote, Chodczkow Wielki, Dzurin, Jezierzany kod Czortkowa, Koledziany, Myskovic, Ostrow kod Tarnopola i Torskie za saobraćaj omotima u ograničenom opsegu.

Prodaja riba. U slučaju, da prispje riba, prodavat će se ona danas. Pravo kupovati ribu imadu danas vlasnici karata počevši od broja 3811.

Dopisi iz Istre.

Pazin. Dvije tri prije koncerta. Iz navedenog programa koncerta maturantica učiteljske škole u Pazinu, vidjeli su cijenjeni čitači „Hrvatskoga lista“, da će se izvoditi glazbena djela od ponajboljih slavenskih skladatelja. Ne će biti zgorega, ako se već unaprijed upoznamo s pojedinim ovim djelima i sa skladateljima.

Budući da se tu radi o glazbi, dakle umjetnosti, valja nam najprije znati, što je to umjetnost. Ukratko rečeno, bit umjetnosti jest nešto unutrašnjega, duševnoga — ideja, koja se rodi u duši umjetnikovoj i koja čezne, da se na vidljivi način prikaže. Ta je ideja vječne ljepote, ali da i mi osjetimo duševni užitak, gledajući je i slušajući, mora nam umjetnik tu ideju, koja se rodila u njegovoj duši, prikazati pomoću tehničkih pravila umjetnosti u lijepoj formi na vidljivi način bilo na slici, kipu i t. d. Sto duže budemo gledali n. pr. sliku — umjetninu — sve ćemo bolje upoznavati onu ideju, koju ta slika prikazuje, i koja se ideja prije izradbe rodila u duši umjetnikovoj.

Vidimo dakle, da je umjetnost prikazivanje ideja na vidljivi način. Tako je kod svijju grana umjetnosti. Jedino je drugačije kod glazbe. Ona nam ne prikazuje ideje nego duševna raspoloženja i čuvstva, dakle duševne osjećaje. Zato se i glazba naziva govorom srca i objavom čuvstava.

Pa dok slikar upotrebljava boje, da na platnu prikaže ideju, koja mu se rodila u duši, glazbenik se služi glasovima, da nam prikaže svoje duševne osjećaje, spajajući ih na različne načine prema tehničkim pravilima. Lijepi dakle glasovi su govor duše glazbenikove, a glazbala i organi su materijal, pomoću kojih se ti glasovi odaju. Stoga se i veli, da je ljudski glas najljepše zemaljsko ruho, u kojemu se duh očituje.

Toliko o umjetnosti uopće, a o glazbi kao jednoj grani umjetnosti napose. Kao glazbene umjetničke produkte čut ćemo na ovom koncertu dvije opere: Smetaninu operu „Prodana nevjesta“, Zajčovu operu „Nikola Šubić Zrinski“, zatim od S. Santela „Jugoslavensku besedu“ te Ružićevu glasovirsku sonatu op. 10. Kod svake opere združuju se tri umjetnosti u jednu harmoničnu cjelinu: poezija, mimika i glazba. Poezija je operi bitnim sadržajem i njezinu ljepotu upoznajemo slušajući, pjevati operne pjevače i pjevačice. Mimika pak

kojom se služe operni pjevači i pjevačice pri pjevanju, razvija pred nama vanjsku, vidljivu stranu dramske radnje, dok glazba razvija duševnu stranu dramske radnje, kako se naime ova radnja zbiva u duši opernih pjevača.

Glazba je dakle vrlo važan faktor u operi, jer nam pomaže, da slušajući pjevača razaberemo, što se zbiva pri pjevanju u njegovoj duši. Stoga mora glazbenik paziti, da tu duševnost opernoga pjevača glazba karakterizuje u potpunoj harmoniji s riječima, da se tako riječi i glazba stope u jedinstvenu cjelinu. Dapače i najfiniji dramski atom, koji je pjesnik skrio u pojedinačnoj važnijoj riječi, mora i glazbenik glazbom istaknuti i otkriti. Nadalje mora dobar skladatelj paziti, da ta glazbena dramska deklamacija bude ujedno pravilna deklamacija samljevenog žita u duhu dotičnoga jezika. Zato je Smetana i stvorio češke opere, jer se držao tih pravila.

Cijelu ovu glazbenu ulogu u operi vrši moderni orkestar, kako ga je stvorio Francuz Hector Berlioz.

Kao što je nama Hrvatima postala najmilijom operom Zajcova opera „Zrinski“, tako je Česima najmilija Smetanina „Prodane nevjeste“. Za „Prodane nevjeste“ veli jedan njemački kritičar, da je se može ubrojiti među najljepša djela, što su ih uopće kulturni narodi dali čovječanstvu. Zato i jest češki narod zahvalan svome velikom sinu B. Smetani, jer mu je baš Smetana prvi pribavio svjetski glas u glazbenoj umjetnosti. 30. travnja 1916. proslavljena je najsvetčanije u Pragu 50-godišnjica „Prodane nevjeste“, a isto tako i u Zagrebu. Odluka je Smetanin glazbeni umotvorina ta, što osjećamo u svakom taktu narodni duh, a da ipak nijesu npr. prosto kopirane čitave narodne melodije. On je proučio duh narodne glazbe, pak je onda u duhu narodnom samostalno stvarao. Stoga nas i ne začudjuje, kad jedan Nijemac veli u „Frankfurter Zeitungu“ (6. ožujka 1913.) o „Prodanoj nevjesti“: „Mi Nijemci zavidjamo češkom narodu radi ove opere, jer njome provejava od početka do kraja uhitna svježina“.

Evo i mi ćemo čuti barem pojedine odlomke iz ove prekrasne češke opere.

B. Smetana rodio se 2. ožujka 1834. u Pragu. On je prvi veliki češki narodni skladatelj i između ostaloga uglazbio je 8 opera te 4 simfonije, među kojima se ističe monumentalni ciklus „Mla vlast“.

Osim „Prodane nevjeste“ čit ćemo i operu l. pl. Zajca: „Nikola Šubić Zrinski“. Iza Lisinskoga je Zajc prvi uglazbio za Hrvate opere, od kojih je najpopularnija opera „Zrinski“. Najbolje svjedoči to, da je omiljena Hrvatima, što se proslavila u Zagrebu u hrvatskom zemaljskom kazalištu na najsvetčaniji način 100-ta predstava „Zrinskoga“ 12. prosinca 1909. Najnovija mu je opera „Prvi grijeh“, koja se prikazivala u Zagrebu 1913. godine u proslavu 80-godišnjice l. pl. Zajca.

Nadalje ćemo čuti „Finale“ iz glasovirске sonate Rosenberga-Ružića.

Kao što je umjetni epos najsavršeniji umjetnički oblik, kojim pjesnik riječima izražava svoje misli, tako je sonata veća glazbena kompozicija, kojom glazbenik izražava na najsavršeniji način svoja muzikalna osjećanja. Eposu je kao i sonati prvi temelj narodna pjesma. Od ove su se razvile tek raširivanjem, opetovanjem i izmjenjivanjem motiva veće kompozicije, a veliki glazbenici 18. i 19. vijeka dotjerali su svoje skladbe do veličine sonata. Sonata (a ako je izvodi orkestar „simfonija“), nije ipak uslijed svoje opširnosti bez jedinstva, dapače baš time, što znade umjetnik

malomotiva lijepim i umjetničkim opetovanjem združiti u jednu veliku cjelinu, dobiva svaka sonata svoju posebnu boju i svoj značaj. Sonata se obično sastoji iz 4 dijela. Zadnji ovakav dio „Finale“ Ružićeve sonate op. 10. svirat će nam na glasoviru gdjica. Marija Trampuž.

Vjekoslav Rosenberg-Ružić bio je profesor glazbe i ravnatelj hrvatskog zem. glazbenog zavoda (sada je konzervatorij) u Zagrebu. Rodio se u Varaždinu 1870. U 15. godini išao je u Beč na konzervatorij, gdje je učio 6 godina. Kao učitelj glazbe djelovao je u Spljetu, Varaždinu, a onda ga hrvatska vlada imenovala ravnateljem glazbenog zavoda u Zagrebu. — Ružić je vrlo marljiv skladatelj. Napisao je 2 uverture za veliki orkestar, 25 muških zborova i glasovirsku sonatu.

Posve nova je skladba Šaše Santela, „Jugoslavenska beseda“, koju će na ovom koncertu prvi puta izvoditi maturanke uz pratnju orkestra. Što sam prije spomenuo o Smetani, u kojem duhu su njegove skladbe, to isto već unaprijed moru reći za ovu Santelovu kompoziciju. „Jugoslavenska beseda“ nije jednostavno kopiranje narodnih kola na jugu, nego je to kompozicija, koja je samostalno satkana u narodnom duhu. To je baš ona osobita odlika ove Santelove skladbe i zato sam uvjeren, da će posjetnik oduševiti koliko glazba toliko i raznovrsne slike pri plesu maturanke.

Pjevački ženski zbor maturanke upoznat će nas također sa dva nova mladija hrvatska skladatelja sa Vinkom Žganecem i profesorom Franjom Duganom.

V. Žganec je poznat u glazbenim našim krugovima svojom knjizicom „Hrvatske pučke popijevke iz Medjumurja“ (kraj između Drave i Mure). Iz te sime nalme knjizice upoznali, da su Medjumurci ostali u dnu svoje duše čisti Slaveni i Hrvati, i ako su politički otepljeni od Hrvatske. Ove su popijevke i sadržajem i melodijom produkt medjumurskih Hrvata, a Žganec ih je harmonički obradio.

Takva je ova krasna popijevka „Zrasla mi je ruža“, koju je Žganec iz osobite naklonosti baš za ovaj koncert uglazbio. Iz nje ćemo razabrati, kako je medjumurski Hrvat nježan, čuvstven, u mnogim je i naivan, ali vrlo poetičan. Što se tiče formalne strane, medjumurske su pjesme gotovo umjetne, te su većinom romance i balade. Gosp. V. Žganec mogao se dati na takav rad jer je odanle rodom, a nedavno se iz Zagreba vratio opet u Medjumurje, da ondje kao mladi župnik nastavi započeti rad.

Iste odlike ima i skladba za ženski zbor „Troje proljeće“ od prof. Fr. Dugana, urednika glazbenog dijela „Svete Cecilije“. Uglazbljena je naime u narodnom duhu te je osobito živa i dosta teška pratnja pjev. zbora na glasoviru.

Interesantno će biti, ako spomenem, da je pri natječaju za najbolju skladbu himne pjevačkog društva „Zora“ u Karlovcu dobio prof. Dugan prvu nagradu, drugu Rosenberg-Ružić, a treću J. pl. Zajc, dakle baš sva trojica, s kojima ćemo se i mi na ovom koncertu upoznati. Prof. D. Vac.

Dnevne vijesti.

Potonuo „Drine“. Dop. ured javlja dne 9. t. mj. iz Budimpešte: Odaslanstvo dunavskog parobrodarskog društva, odaslano na mjesto sukoba, javilo je jutros, da je sinoć uspjele otvoriti palubu „Drine“, te da se je započelo spasavanjem lješina. Prema utisku, kaošto i prema navodima rodjaka

globu naprtili. Brašna je bilo 29 kg, suza 1 kg, svega 30 kg.

Tri km bliže komisiji živi gospodja, koja je u siječnju in anno Domini 1918. dala u zamjenu 216 kg žita za 36 l ulja. Tko ima svega, još i ulja mu treba. Quod licet Jovi, non licet bovi!

Za onu prvu ženu nije znao ni susjed, da li ima žita, za ovu potonju znadu i vrapci u okolici, da ima i suviše, da ima.

Prije i poslije...

Prije „Slučica“ svega je bilo, Gdje se i pilo, kod nas postilo. Poslije „Slučica“ zlo i pako: Prevrno se svjet, opio Bako. A sad ludo viče: „Vi ste sinet, smet!“ Učio je posto: od gradjana kmet.

Pozor!

„Nalog“

Učitelji, učiteljice i svećenici uživaju glede aprovizacije sve blagodati gradjana (u sijelu kotara). Pečat. Potpis. 12. 4. 1917.

N. B. jedamput za uvijek!

„Nalog“

G. načelnik izdao (dao) je nalog, da gg. učitelji dobivaju odsada naprijed živež kao svi drugi... Pečat. Potpis. 12. 2. 1918.

Misle, da su ovi ljudi djeca. Nama se čini, da će ih ova djeca „krijance navaditi“.

Interesantno je to, da su oba naloga na istom papiru. Danas je uredjeno po prvom nalogu, naime da smo u nevolji izjednačeni, a krutia nemamo.

nesta!h, ima nade, da će broj žrtava biti još manji, nego se je do sada mislilo.

Kako je u „pučkoj republici Ukrajini“. „Kurrier Lwowski“ javlja: Raspoloženje ukrajinskog pučanstva prama „dopencima“ je od dana u dan sve više napeto. Čuju se glasovi, da se puč opire uslijed iskorišćivanja i rekvizicija, pri čemu dolazi do krvavih incidenata u okolici Murieva. Boljševici agitiraju energično i s uspjehom. Stanovnici pojedinih okruga se pridružuju dobrovoljno boljševičkim formacijama. Ukrajinski vojni ministar je uslijed tih događaja izdao okružnicu, u kojoj prosvjeduje proti takovom samovoljnom organiziranju. Komesar Kijeva je stavio formalni predlog, da se seljaci razoružavaju, inače je svaki boj proti anarhiji nemoguć. A anarhija se sve više širi. Ukrajinska vlada ima vrlo malo autoriteta među seljačkim stanovništvom. Podupiru ju samo malobrojni činovnici, a ni ti nemaju oslonu u narodu. Seljaci se u većini izjavljuju, da se osjećaju Rusima i naglašuju, da im je pod ruskim gospodstvom u gospodarskom pogledu dobro išlo. Netom zapusjednuta Odesa se nikako ne oduševljava nad mogućnošću, da bude pridružena Ukrajini. Ukrajinci je u Odesi vrlo malo: najviše je tamo Židova i Vellkorusa, koji žele, ili da se združe s Rusijom, ili da Odesa bude slobodan grad kao Hamburg. Javljaju iz Haaga: Akcija za postignuće sporazuma između Rusije i Ukrajine naišla na je sveopće odobravanje u Rusiji.

Prosvjeta.

„Oklo zemlje u sedam dana“. Uprava „Mladog Hrvata“ u Opatiji izdala je knjigu pod gornjim naslovom, koju će mladi čitatelji za sada obustavljeno „Mladog Hrvata“ dočeti s velikim veseljem. Ova knjiga otvara pogled na čitav svijet, a to u ovo veliko doba i treba. Čitajući je u vrijeme, koje nam svakim danom pokazuje, kakva čudesa stvaraju ljudski napor, enerģije i tehničke spreme, naši će mladi čitatelji vidjeti, da ovo nije nikakva fantastična silka, već da se sve, što je u njoj izneseno, osniva na suštoj realnosti. Knjiga se dobiva kod uprave „Mladog Hrvata“ u Opatiji i kod nakladnog zavoda „Jug“, Zagreb, Ilca 7-I, pa i u knjižarama i to uz cijenu od K 3.50. Za poštarinu treba dodati 20 fillra, a pouzeće zapada 70 fillra.

Mali oglasnik

KINO CRVENOG KRIŽA
Ulica Sergija broj 34.

Današnji raspored

Proti svjetlu

Igrokaz u 3 čina.

Predstave od 2:30 do 8:30 p. p.

Neprekidne predstave.

Ulaznica: l. pr. K 1.20; II. 40 h

Ući se može kod svake slike.

Ravnateljstvo si pridržuje pravo promijeniti raspored.

Rabijeno pokućstvo
kupuje i prodaje tvrtka
Filip Barbalic
Šišanska ulica.

Velik izbor listovnog papira

u mapama i kutijama preporuča

Jos. Krmpotic - Pula.

Oglasujte u „Hrvatskom Listu“

Sjetite se naše požrtvovne „Družbe sv. Cirila i Metoda“.

Birokracija.

Birokracija i sistem su dva istoznačna pojma. Riješi se jednoga, oslobodio si se i drugoga.

U našoj pokrajini imademo 7 kotara. U našem kotaru bio na upravi stari Janez, ali, ali poštenjačina da mu nema para. Bio je eto: pravedni sistem i poštini birokratić. U ostalim kotarima vijali su naše dobre i poštene ljude kojekako, tjerali ih i po 19 skupa vezane. Kod nas, u našem kotaru, doveli su žandari u noći dva učitelja (tužili ih negati). Sutradan bili su na slobodi. Došli pred našega kapetana i on im kazao: „Bili ste do sada u zatvoru, jer sam prekasno doznao. Uapšeni i zatvoreni ste bili, jer ste dali god. 1912. 2 krune za „srpski crveni križ“. Ja sam tada dao 10 K u istu svrhu, onda bih ja morao barem 5 dana biti u zatvoru. A sada idete kući, da vam žene ne umu od straha!“

Postane li birokrata „pašom“, onda nije druge, nego da se klanjaš i njegovoj kapi i da imadeš hlače (brageše) načinjene od „populus tremula“.

Istok i zapad znadu koješta pripovijedati, mi u sredini smo ipak ljudi, jer imademo srce na lijevoj strani.

Interesantno je to, da imademo „paše“ i „oberpaše“, nijedan nije od naše krvi, a mi ih trpimo, premda su oni za nas ovamo došli i bi morali nama služiti (u službi su), a kad tamo, mi bismo im cipele i ozdi očitili. „Em smo Horvati!“

(Nastavit će se.)

PRIČICE.

V. P.

(Nastavak.)

Tajanstvene bačve.

Kad su ljudi razboriti, sve se dade učiniti. Ne sudi se čovjeka po odijelu, već po djelu. Na vozu su bačve, pred njima dva zdrava, čila parića. Čovjek bi rekao voze ili prazne bačve ili vino u bačvama. Ni jedno, ni drugo. U prvoj većoj bačvi hrana je božja, a u drugoj surogati. Ide to iz gradića P. u gradić B. A natrag — kao čudo nekakvo — dolazi kapljevinu: bilo to vino ili ulje. Bilo je to u ona blažena vremena, kad su aprovizacije uspjevale. Kako je danas, Bog ga znaj, premda nije još sve vinograde tuča potukla; bit će da ide sada samo tajanstvena veća bačva. Vječna šteta, da je nijesu upotrijebili one večeri, kad su žandar i redar zaustavili onaj znameniti voz. Ali „zaklela se zemlja raj, da se sva otajna znaju“. Velika sreća po nas, jer da se nije ono dogodilo, danas bismo mi bili u većoj bačvi, negoli one vreće u tajanstvenim bačvama.

Dvije mjere.

Bila udovica-sirotica, koja je neprestano radila, da prehrani svoju čeljad. — Došla k njoj komisija i našla mrvu više žita nego kući treba. (To je po njihovom računu.) Htjeli joj to uzeti, ali ona brani. Napokon došla oružana moć — i uzeli udovici samljeveno žito i odnijeli ga; a udovici još i